

LABORATORUL Literaturii

REVISTA SAPTAMANALA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SUMARUL No. 35

- E. Lovinescu* . . . . . Brăescu (III)
Camil Baltazar . . . . . Dimineații
Gh. Brăescu . . . . . Nenea Guță
Sanda Movilă . . . . . Evantaili japoneze
Alexandru Blăculescu . . . . . Ploae 'a amurg
Camil Petrescu . . . . . Note săptămânale
F. Aderca . . . . . Metafora v

Cronica Ideilor: B. FUNDOLIANU.
Cronica Dramatică: F. ADERCA. v
Insemnări Literare.

35

SBURATORUL LITERAR

Revistă Literară, Artistică și Culturală

Prețul unui număr

LEI 2.-

Abonamente : pentru un an Lei 100.—

„ / „ „ 60.—

Abonamente se primesc la :

Administrația Revistei „Sburătorul Literar“

BUCUREȘTI

STRADA SMÂRDAN, 4

și la librăria „Mercur“, București, Calea Victoriei, 27

Deasemenea se pot face Abonamente prin corespondență,
trimițându-se costul respectiv prin mandat poștal,
la Administrația Revistei.

Manuscrisele, corespondența și schimbul se vor trimite pe adresă
d-lui E. Lovinescu, Str. / a Cămpineana, 40.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

IN CURÂND VA APARE

de E. LOVINESCU

CRITICE VOL. VII

Lucian Blaga, M. Sadoveanu, Delavrancea, Ion
Minulescu, Hortensia Papadat-Bengescu, Odobescu,
Hasdeu, Al. Davila, Caton Theodorian, etc., etc.

Ed. „Ancora“ Nicolay & Colofoneanu

SBURĂTORUL LITERAR

REVISTA LITERARA, ARTISTICA ȘI CULTURALA

DIRECTOR: E. LOVINESCU

BRAESCU

III

Problema stilului i s'a pus lui Brăescu, ca și d-nei Hortensia Papadat-Bengescu. Pe când autoarei *Bătrînului* i se obiecta însă abundența, lui Brăescu i se obiectează, dimpotrivă, simplitatea stilului. Atribuindu-i-se o existență prin sine, independentă și nu funcțională, eroarea rămâne, în fond, aceeași: nu există un stil, ci mai multe; stilul nu e un corp rigid, ci un raport între conținut și expresie. Fiind variabil, calitatea lui nu se determină după anumite principii fixe ci în fiecare caz în parte; propriu la un scriitor, el devine impropriu la altul. Panlirismului d-nei Hortensia Papadat-Bengescu trebuia să-i răspundă un stil impetuos, exaltat și prolix; obiectivității lui Brăescu i se cuvenia simplitatea hainei verbale. Diametral opuse prin calitățile lor formale, ambele stiluri sunt totuși identice prin raportare la conținut; diferite, ele exprimă cu precizie temperamente diferite; ritmul extern corespunde ritmului intern.

Fiind un raport și nu un lucru de sine stătător, orice stil trebuie cercetat numai în funcție de conținut. A desprinde unele fraze pentru a le arăta inexpressivitatea, înseamnă a separa cele două elemente inseparabile ale oricărei opere de artă, forma și fondul, ce se condiționează atât de automatic încât, determinând caracterele fondului, determinăm și natura expresiei lui. Caracterul pur obiectiv al satirei lui Brăescu îi dictează deci și condițiile generale ale stilului: lipsit de lirism, el nu va avea culoare și avânt; necunoscând însă bogăția, va ignora prolixitatea; tinzând numai la obiectivitate, se va șterge cu discreție în dosul obiectului; unii îl vor găsi prea cursiv, nimănui nu-i va părea însă impropriu. Deși mai puțin lucrat, el

e, în definitiv, din specia stilului lui Caragiale. Caragiale a fost, negreșit, un mai mare artist al cuvântului. Caracterul mai complex al satirei lui i-a influențat însă și stilul. Obiectiv de cele mai multe ori, el ascunde și intenții; prezența scriitorului se tradează uneori prin stilism; ironia însăși nu e decât o figură de cugetare care are nevoie de artificii de expresie. Stilul lui Caragiale este deci mai colorat și mai personal, și, în acest înțeles, mult mai literar; stilul lui Brăescu e mai șters. Lipsit de epitetul rar și de cuvântul strălucitor, acest stil este însă de o proprietate desăvârșită; topindu-se atât de intim cu fondul, devine aproape nesimțit. Inexistența stilului într'o operă de artă ce tinde spre obiectivitate este însă o calitate remarcabilă.

* * *

Tecnica satirei lui Brăescu este, dealtfel ca și la Caragiale, de ordin dramatic. Descripția e în al doilea plan; dintr'un fond sumar indicat, se desprind tipurile, ce nu sunt schițate exterior și prin comentariu ci prin propriile lor cuvinte; dacă ar ajunge la acțiuni mai complicate, am avea adevărate piese de teatru; procedând numai prin gesturi rezezi și vorbe, rămânem în schița dialogată. Lăsând deci la o parte satirele de un caracter mai epic și de o construcție mai complexă, ceiace isbește în opera lui Brăescu sunt tocmai aceste schițe dialogate, de aparențe modeste dar totuși pline de viață, din care vom da un singur exemplu. În noaptea învierii, un pluton de soldați, cu lumânările în mână, stă nehotărât la un răscruciu, neștiind în cotro s'apuce:

— „Care ești mă din București?“ strigă injurând caporalul care-l comandă.

— „...“

— „Ieși mă înainte, care ești din București, n'auzi?“

— „Năstasă...“

— „Năstasă e dus la d-l Căpitan“.

— „Altu care mai ești mă din București?“

— „Eu, da nu's dtn București...“

— „Da de unde ești?“

— „Eu sunt din Ilfov.“

— „Unde vine aia?“

— „Tot București se chiamă, da vezi că...“

— „Păi nu ești din București?“

— „Ba sunt din București.“

— „Păi de ce nu spuneai, mă camarade, că ești din București?”

— „Am spus, don căprar, da vezi eu nu sunt din București, eu sunt din comuna Sărulești, jud. Ilfov.”

— „Va să zică cunoști stradele?”

— „Stradele le cunosc.”

— „Unde vine strada aia de spunea don locotinent... Sta... Star...”

— „Stavrichi...”

--- Stăvăreanu...”

— „Străvescu...”

Strigau oamenii pe întrecute, așezându-se pe marginea trotuarului.

— „Cum îi zicea mă?”

— „Care stradă?”

— „Aia unde ne așteaptă don sulocotinent la biserică...”

— „Păi, nu știi cum îi zice... dacă nu sunt din București...”

Să fii din București, nu mi-ar fi frică... m'aș duce cu ochii închiși... la mine te duc unde vrei... Năstasă, ăla dela D-1 Căpitan ăla știe în București.”

— „Știe ăla?”

— „Știe, don căprar, ăla a fost precupeț, te duce la poștie și la marmizon...?”

— „Da biserică o cunoști mă?”

— „Care, don căprar?”

— „Aia unde ne așteaptă don sulocotinent...”

— „Biserică o cunosc...”

— „Păi, du-ne mă la biserică!...”

— „Păi, în care stradă, don căprar?... Să știi strada nu mi-ar mai trebui nimic... te-aș duce taman acolo, că biserică o cunosc bine...”

— „Mă, care știe cum i-a zis don sulocotinent la biserică?”

(Un adormit dintre ei) — „Care stradă, don căprar... aia unde ne așteaptă don sulocotinent la biserică?”

— „Aia mă, aia...”

— „O fi aia de a însemnat-o cu plaivazu pe hârtia dela lumânarea mea.”

— „Ceara cui te-a închinat, aprinde o lumânare... dă-te 'ncoa la mine...”

Oamenii strânși în jurul caporalului, interesați să cunoască strada, ascultă cum caporalul silabisește cu mare greutate,

la lumina unei lumânări, pe care o păzesc cu mâna să nu se stingă.

— „S, t, a, v, r, o, p; o, l, e, o, s...”

— „Strangopol!” strigă victorios caporalul. „Ei acum știi unde vine?”

— „Șfrangopol... Șfrang... Tt,” face soldatul clătănând din cap.

De altfel, nici nu mai era nevoie. Tunurile din jurul capitalei vestiau învierea.

„Drepti” strigă caporalul. „Aprinde-ți lumânările,” și cu capetele plecate ascultară mărturia învierii, cu gândul la biserică din satul lor.

* * *

Scena e de o rară vioiciune de dialog; prin final, se încadrează chiar pe un fond adânc uman; ceva din blândeța pascală a bisericuții din sat se scoboară, deodată, peste acești oameni surprinși de marele moment al învierii pe o stradă obscură a capitalei. Virtuozitatea formei se poate urmări, de altfel, și în alte schițe, ce se susțin aproape exclusiv prin dialog (*Select-Club*, *Soldații noștri*, *Cum sunt ei* etc.) precum și în toate celelalte bucăți mai mari: mentalitatea simplă a țăranului și rețenia mascată sub aparența prostiei a soldatului, volubilitatea parvenitului, frivolitatea ofițerilor tineri, și suficiența goală a superiorilor sunt admirabil fixate în cadența vioae a cuvintelor alterne. Punându-și tipurile să se confrunte și să se caracterizeze prin arma tăioasă a cuvântului, îndărătul căruia autorul dispare cu totul, pe lângă darul observației psihologice, Brăescu mai posedă și instrumentul expresiei teatrale. Fără să fi scris deci teatru, el e virtual unul din cele mai puternice temperament dramatiche ale generației actuale.

E. LOVINESCU.

DIMINEȚII

Cu degetele proaspete de rouă,
Rupe putregaiul care te-a 'mpânzit în noapte
Tot drumul ce l'ai străbătut ;
Agită pulpele-ți de frăgezime coapte
Și desfă ochii mari
în cari ai adunat
foate basmele din adâncuri de fântâni
pe unde ai trecut.

Trece-ți mânilor cu degete de lumină
leneș peste ochi
și basmele din adâncuri sumbre de fântâni
să se prefacă în vioae triluri de violină.

Răsucește-ți șoldurile calde și bogate
și chiotind
sparge soarele în două și-l asvârle
peste holdele de liniști și de noapte înghețate.

Apoi
plesnește coaja copacilor tineri
cu săruturi rodnice și pătimășe.
Rupe-ți copcile dela piept — și sâniile din cămașe
să-și arunce'n svâcnet sfârcurile doldorate.

Iar
după ce vei obosi
de alergat,
oprește-ți trupul dornic de hodină
sub ferestrele iubitei mele
ca să-ți suni în geamuri
clopoțelii fragezi de lumină.
Și,
strecurată printre florile ce pun pe ziduri
umbre și cercei,
s'adormi obosită
în iatacul ei...

NENEA GUȚA

Deunăzi, mă întâlnește așteptând tramvaiul, nenea Guță, delegat al mahalalei noastre și pensionar. Incolo, un om masiv, fâlcos, păros, cu fruntea mică, brațe lungi, cu picioare noduroase de om primitiv.

— „Ce faci, neiculiță?”

— „Așa, amestecat.”

— „Aștepti tramvaiul?”

— „Da.”

— „Mergi spre casă?”

— „Păi s'a făcut ora mesii, da văd că întârzie.”

— „Hai pe jos.”

— „Asta nu.”

— „Până când o veni tramvaiul...”

— „Trebuie să vie.”

— „O să vină plin... ascultă-mă pe mine, hai s'o luăm pe jos. Mai vorbim cutare, una alta, nu știu ce.”

— „Să mergem, da rupem ghetele și-s scumpe foc.”

— „E guvernul slab, dom'le, n'avem oameni. Nu vezi d-ta ce batjocură... cucioanele cu tocurele de o schioapă și carâmbii până la genunchi.”

— „Risipă de material.”

— „Lasă materialul, e timpul, dom'le, care e mai mult ca materialul. Ce?... S'a calculat că'n ghetele d-lor intră o zi de lucru mai mult ca 'ntr'ale noastre.”

— „Tot ce se poate.”

— „Să moară cin'te minte. Un lucrător are șizeci de lei pe zi... fă socoteala, că știi carte, să vezi cât vine... Ce?”

— „Mult...”

— „Ei, ia să ai d-ta la cărmă niște oameni de inimă, strașnici colea, cutare, cum știu eu... Ce?!...”

— „N'ar fi rău.“

— „Te cred... mai întâi s'ar ridica valuta.“

— „Par'că s'a mai ridicat.“

— „Ce face?!... Imi pare rău... răd străinii de noi... ne freacă Americanii ridichea și cutare... D-voastră nu vedeți? E posibil să n'avem cu ce acoperi hârtia?!... Ba să mai avem și *infalațiune* monetară din cauza tezaurului, pentrucă le-a trăsnit d-lor în cap să-l ducă la Moscova. Ei, ia să ai d-ta niște oameni patrioți și cutare care să-i întrebe: da cine v'a spus, măgarilor, să duceți tezaurul la Moscova?... Cea mai mare dobitocie. Il puteam ascunde în munți, la mănăstire, cum făceau boerii noștri și cutare, când veniau Tătarii pe timpul lui Mihai Viteazul... Știi unde l-aș fi ascuns eu, dom'le?“

— „Unde?“

— „Vrei să spun?“

— „Spune.“

— „La Văcărești. Ce?... Nici dracului nu i-ar fi dat în gând să caute tezaurul țării în pușcărie, păzit de o companie de vânători îmbrăcată ca hoții... Da d-ta crezi că l-au dus la Moscova?“ BCU Cluj / Central University Library Cluj

— „Așa cred.“

— „L-au împărțit între ei, dom'le, mie îmi spui. Adică cum vine asta... Au avut dumnealor atâta bănet în mână și l-au dat Muscalilor... Ce? S'o crează ei, crede-o și d-ta, eu rămân la părerea mea. Și juvaericalele reginei, cutare una alta, tot ei le au luat. Le poartă nevestele în casă, dom'le, și bine fac, așa ne trebuie, că nu s'aleg, miniștri oameni ca mine și ca d-ta, care n'am lua un ban să ne pici cu ceară...“

— „Uite și tramvaiul, bine că ne a ajuns.“

— „Te-xa!“

— „Abonament!“, răspuse hotărât nenea Guță.

— „Să-l vedem.“

— „Ce să vezi?“

— „Abunamentul.“

— „Ce nu mă crezi? Am să te mint eu?“

* * *

— „Ești abonat?“, îl întreb eu după ce se mai depărtă taxatoarea.

— „Aș... ce's prost... și astea tot cu banii noștri sunt făcute. Ce?“

EVANTALII JAPONEZE

I. Broderii pe Evantalii

Princesa Yuki cântă la ghitară —
Pe evantalii de mătase roză

Princesa Lya-So brodează păsărele
Cu aripile prăfuite în aur,

Cu ochii și cu ciocul de mărgel.

Și-au prins în părul negru crizan-
[teme,

Și 'n rochiile lor brodate 'n flori bi-
[zare,

Cu mâneci largi, cu nesfârșite trene

Cum stau pe scăunelele de bambus,
Micuțele și tristele făpturi

Ne 'nchipuit de fine și de grațioase

Par două delicate miniaturi.

Cum sunt gătitte 'n rochile de bal

Cu aerul de-adâncă nerăbdare

Și tresărind în flece mișcare,
La fiecare sunet de lopată,

Se vede bine că așteaptă oaspeți

Și se 'nțelege tot așa de bine

De ce li-e mîntea atât de 'ngrijorată

Le preocupă mult străinul blond

Ce-abia sosit-a de vre-o două zile

Din mult îndepărtatul Nord...

E-o după amiază amețitor de caldă.

Pavilionul suspendat de-asupra apei

Cu-acoperișul alb de porțelan,

Se leagăndă la orice adiere...

Multicolorele perdele de mărgel

Se leagăndă și ele... și se 'ngăndă...

Și parcă rîd în răsnet de cristal

Cu hohote prelungi la orice val.

In luntrea ce alunecă ușoară,

Străinul care te-a zărit se și ridică

Se 'nclină adânc și grav... apoi dis-
[trat

Fără să ia în seamă florile ce pică

În ploae parfumată peste luntre

Iși isprăvește visător ținerea.

In fund de tot spre orizontu-albastru

Adâncul cer s'a contopit cu marea.

II. Desenuri pe vitralii"

Culcate jos, pe perini de mătase

Brodade cu povești străine și bizare,

Cu capul sprijinit pe geamurile-al-
[bastre

Prin care se zărește-un colț de mare,

Cu crisanteme prinse 'n părul negru,

Cu ochii 'nchiși și fața întristată,

Micuțele făpturi ce dorm adânc de-o
[oră

Visează-acelaș vis cu inima-agitată.

In vis zăresc străinul blond

In luntrea ce alunecă pe ape,

Abia 'nclinându-se, privind distrat

Prinsele ce-așteaptă 'nfrigurate

Și dispărînd în largul mării calme

lu liniștea acelei zile calde...

Li-e somnul greu... și-acelaș vis vi-
[sează...

Alături o ghitară aruncată și două
[evantalii

Dormitează ca două aripi frînte, o-
[bosite. In colț

Un Budha mic de bronz, crispează

Un zâmbet vag din lumea-i de lu-
[mină...

Bassinul murmură acelaș cântec

Și picăturile de apă care cad

Pe lespede s'ar crede că-s mărgel

Ce picură un cântec argintiu...

Lumina nopții ce se 'ntinde peste
[mare,

Strecoară-un colț din haina-i violetă

N iatacul mic de porțelan albastru

Pictat cu uriașe crizanteme

Ce pare-un colț de basm, din altă
vreme...

Oglinzi ovale, cu mâner de fildeș,

Cu rame de eben, răsfrîng ca 'n-

[tr'un miragiu

Iatacu 'ntreg cu micile princese

Ce dorm cu capul sprijinit de gîmuri
 Și-ți dau desăvârșita viziune
 A finelor desenuri conturate
 Pe marele vitralii de pagode
 Ce dorm pe fărîmul mării apropiate.

Acel ce trebuia să fie acum în port.
 S'a rătăcit în țara care pare
 O fină broderie aruncată
 Pe-un colț adânc și nepătruns de
 [mare.

III. „In port“

S'au împrietenit de multă vreme...
 El vine câteodată să le vadă
 'N palatul lor bogat în lucruri rare.
 Sau câte trei pornesc în port s'ad-
 Apusul ce sărută un colț de mare...
 Au rochiile galbene și trupul strâns
 C'un flutur negru ce lucește'n soare...
 Au ace de argint în păr și'n mâini
 Pictate cu păpuși fermecătoare.
 Iar el le-ascultă, le zâmbește, le
 Sunt mulțumiți și și-au uitat de
 Cine-ar putea să-i spună unde-i tre-
 Și țara lui?... Povești îndepărtate.

IV. „Așteptare“

În portul trist sosesc corăbii mari
 Cu frunțile plecate de povară,
 Cu marinarii blonzi și aspri
 Ce-au colindat un an din țară 'n
 Și 'n clipa revederii cu pământul
 Cuprinși de-o bucurie 'ntunecată,
 Se-upleacă 'nflorași și îl sărută..
 Femei tăcute, albe și ciudate
 Cu o privire vagă și pierdută
 Așteaptă 'ntîia vorbă de iubire
 Și sfînta sărutare a revederii...

Iar mai departe două siluete
 Învăluite 'n farmecul tăcerii,
 Se conturează 'n linia de lumină
 Pe cerul vînat și înghețat de Nord
 Ca o imagine supremă a durerii...
 Căci pentru fata blondă și bătrîna
 /tristă

V. „Clar de lună“

Și câteodată seara în grădină,
 Când albele petunii răspîndesc a-
 Infășurate 'n clar de lună plină.
 Pe covorașe împletite 'n trestii
 Se odihnesc privind tăcuți spre mare
 Și 'ntr'un târziu când Yuki visătoare
 Plecată către el, mai mult glumind
 Îi cere ochii-albaștrii ca să-i prindă
 În păr cu două ace de argint
 Nici nu tresare nici nu se'nfioară..
 Sau când princessa Ly-a-So zîmbind
 Cu grafiile de pisică'nșelătoare
 Îi cere o șuviță de păr blond
 Ca să brodeze zâmbete fugare
 P'un colț de evantaliu început,
 Nici nu tresare nici nu se'nfioară...
 Se-upleacă 'n cet spre ele.. le sărută...

Albastru trist al lunii-i înfășoară
 Cu-o mîngăere vagă și pierdută...

VI. „La ceai“

În sala galbenă de sticlă
 Cu lampioane mici pictate
 Micuțele făpturi culcate
 Pe perini roze de mătase
 Cu ochi 'nchiși pe jumătate,
 Gustînd licoarea parfumată
 Cu o vădită voluptate
 Din ceștile de porțelan,
 Cu fluturi negri desemnate,
 Privesc ciudat, zîmbind, cu ochii
 Spre ramurile de magnolii
 Ce 'nveselesc grădina toată
 Lovind în geamurile triste
 Cu degetele lor de floare —
 Cinci mari pisici cu blana albă
 Cu pași ușori de dansatoare
 Pășesc încet clipind nervos
 Din ochii lor de peruzele :

Se 'ntind pe perinile roze
 In poze-atât de grațioase
 Incât micuțele făpturi
 Incep să rădă fermecate --
 Și răsul lor e-atât de clar
 Ca boabele de chihlimbar
 Topite'n vase de clestar —
 Apoi se 'nalță, se îndoaie
 Ridică albele picioare
 Schițând în aerul albastru
 Mțșări de blonde dansatoare
 Și se 'nvârtesc în jurul lor
 Cu rozele urechi întinse,
 Vibrând în jocul lor nebun,
 In timp ce brunele făpturi
 Au și uitat de ceaiul care
 In ceștile de porțelan
 A'ncerementit...

Și noaptea care se strecoară
 In sala galbenă de sticlă
 E aripa unei cortine,
 Ce-alunecă pe nesimțite.
 Peste un dans de balerine.

VII. „Interior de nord“

In marele salon cu searbădă lumină,
 Cu portiere grele și întunecate,
 Cu trandafiri anemici ofliși în vase,
 Cu mobile puține și sculptate
 Și cu tablouri colorate șters,
 Plutind în vagul unei lumi de ceață,
 Intr'un fotoliu larg, din cadrul trist
 Al marilor ferestre, de dimineață
 Bătrâna tot lucrează adâncită
 Hăinuțe călduroase pentru copilași
 Rămăși orfani și izolați de viață —
 Alături pe un scaun mic, o fată
 Cu ochii mari și triști, cu părul
 ]blond,
 De-o frumusețe vagă și ciudată
 Ca un pastel nelămurit de Nord
 Lovește-arar tăcerea cu o vorbă,
 Ce piere sugrumată în liniștea adân-
 ]și trece obosită mâna peste frunte,
 Se-apleacă și ridică o carte desfă-
 ]cută

Ce se-odihnește pe covorul mort...
 O pune pe genunchi, o răsfoește,
 Citește ici și colo câte-un rând
 Și 'ntreaga ei ființă delicată
 E sguduită de-un suspin prelung...

Deși nu-și spun nimic, acelaș gând
 Trăește 'n ele... Și 'n acelaș timp
 In fundul minții lor preocupate
 Se desemnează silueta vie în liniile
 ]clare
 Și-accentuate a celui dus departe
 ]peste ape
 Spre orizonturi noi și 'ndepărtate...

VIII. „Evantaliile deschise“

Cine-l așteaptă 'n țara lui de ghiață
 Ce-abia se mai ivește 'n mintea lui,
 ]pierdută

Intr'un contur nedeslușit de ceață?
 O mamă tristă 'n fiecare seară
 Așteaptă 'n port corăbiile albe
 Ce-au colindat de-un an din țară
 ]'n țară

Așteaptă să-i aducă fiul, despre care
 Șoptesc vecinii clătănând din cap,
 C-un aer de adâncă resemnare,
 Că s'ar fi rădăcit în țara 'ndepăr-
 ]tată
 Ce pare o dantelă aruncată
 Pe-un colț adânc și nepătruns de
 ]mare...

Trec zile, nopți... o vreme se stre-
 ]coară...

Cine-ar putea s'o simtă cum coboară
 Și cum apasă umerii bătrânei,
 Cum lasă urme de argint în păr,
 Și dungii adânci în colțurile gurii?
 Cine-ar putea să simtă cum coboară
 Când în iatacul mic, de porțelan al-
 ]bastru,

Prințesa Yuki cântă la gitară,
 In timp ce Lya-So desface evantalii
 ]că, Iar el culcat pe perini de mătase
 Cu ochii-aproape închiși pe jumătate,
 Se lasă amețit de-atâta farmec
 Ca 'n basmele-auzite, sau visate?

<i>Când Lya-So desface evantalii</i>	<i>Ce parfumează liniștea grădinii...</i>
<i>Cu păsărele prăfuite 'n aur,</i>	<i>Târziu... albaștrii ochi-aproape 'n-</i>
<i>Nu știi de cântă ele sau bassinul</i>	<i>[chiși zăresc</i>
<i>Ce picură pe lespezi boabe de măr-</i>	<i>Cinci evantalii mari din pene scumpe</i>
<i>[gele,</i>	<i>Ce când se'nchid și se deschid șop-</i>
<i>Așa de vii îți par pe fondul de mă-</i>	<i>[tesc...</i>
<i>[tase</i>	<i>Abia mai prinde-o notă de gitară</i>
<i>Micuțe, elegante, ușurele...</i>	<i>Și-a adormit profund... Ciudatele</i>
<i>Și când le vine rândul celor de si-</i>	<i>[făpturi</i>
<i>[def</i>	<i>Cu o privire-adâncă-l înfășoară.</i>
<i>Pictate cu povești de altădată</i>	
<i>Cine-ar putea să spună cine plânge?</i>	<i>Și nu știi cine râde'n noapte.... per-</i>
<i>Povestea care-a fost pictată pe lame</i>	<i>[deaua de mărgele</i>
<i>[de sidef</i>	<i>Sau imensul evantaliu de oglindă,</i>
<i>Și care de ochi străini e profanată,</i>	<i>Ce s'a deschis deodată pentru cei</i>
<i>Sau coarda de argint, pe care</i>	<i>[ce doarme</i>
<i>O rupe Yuki-acum distrată?</i>	<i>Și-l urmărește până și în somn</i>
<i>Se desfășoară evantalii roze</i>	<i>Cu lumea de poveste și miragiu.</i>
<i>Cu fluturi negri, galbeni sau al-</i>	<i>Gonind pe nesimțite vremea și tre-</i>
<i>[baștri</i>	<i>[cutul,</i>
<i>Ce răspândesc arome de petunii</i>	<i>Făcându-i somnul basm și ziua vis,</i>
<i>De-ai crede că acum sburat-au de</i>	<i>Și mărgininu-i orizontul vieții</i>
<i>[pe floarea</i>	<i>C-un evantaliu japonez deschis.</i>

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SANDA MOVILĂ.

PLOAE 'N AMURG

*Nemărginite fire care se destramă,
Se-așterne lungă, ploaea în grădină,
Ca filjirile unui drapel de doliu
Peste copaci cu-armură de rugină.*

*....Se-așterne ploaea, zdrențe care cad,
Din cerul negru, umede, 'n amurg;
Se-așterne ploaea, ploaea ne'ncetat,
Cu plete lungi de șipote ce curg.*

ALEXANDRU BILCIURESCU.

NOTE SĂPTĂMÂNALE

Ofensiva d-lui Iorga. — Literatura noastră și străinătatea. Mania filozofiei. — Arta în formule.

Un eveniment de proporții neobicinuite a trecut neobservat săptămâna trecută. În fruntea unei reviste dela Craiova, d. Iorga a publicat un articol semnat — semnal de luptă, prin care anunță că regretă că acum șaptesprezece ani „cedând insistențelor unor prieteni“ a renunțat la polemica literară. Constată acum că a procedat greșit și odată cu aceasta se hotărăște să reia lupta. Incepând cu numărul care va veni al revistei, d-sa ne vestește că „nu va mai cruța pe nimeni“ oricine ar fi.

Așa dar ne reîntoarcem la *Sămăntorul* zilelor de luptă, înflăcărată și lirică. Și pentru că d. Iorga anunță că nu va menaja pe nimeni, să ne fie permis — nouă care suntem atât de convingși de marea d-sale personalitate în alt domeniu — să-i punem cinstit câteva întrebări, care s'ar putea să nu fie cu totul supărătoare.

Ce culoare ar avea steagul, în jurul căruia ar chema la „luptă pe noii scriitori? Să fie tot cel vechiu — tricolorul?

„Literatura“ d-sale — nu vorbim despre arta rară a discursurilor sale, pline de naturalețe, de vervă, de ironie, de căldură și neprevăzut, ci de „literatura“ d-sale — și poetul Bumbac vor fi oare modelele noii direcții literare?

Care vor fi, în afară de d. I. Agărbiceanu, protagoniștii noii școli? Pe coperta revistei citim numele d-lor Bogdan Dulcă., C. Ș. Făgețel, I. U. Soricu, D. Tomescu, Al. Iacobescu, Virgil Tempeanu, Antonian Nour etc. Cât privește pe d. Nichifor Crainic, după ultimile bucăți trimise din Viena influențate și mai mult de poeții nemți, decât ale d-lui Blaga, credem că nu se poate conta pe d-sa. Atunci?

Ofensivă, fără indolală, ofensivă, dar cu ce?

* * *

De fapt literatura românească, a mai suferit un asalt acum de curând. În ultimul număr al marelui reviste franțuzești „*Mercur de France*“ d. Pompiliu Paltânea, fost mare șambelan al simbolismului la noi în țară, aruncând o scurtă privire asupra literaturii noastre, după ce împarte grațios câte o bomboană elo-gioasă poeților și prozatorilor dispăruți, ajunge la constatarea, surprinzătoare pentru mulți, desigur, că adevărata „Renaștere“ literară a început la noi cu „*Viața Nouă*“ o revistă literară care — spune d-sa — apare de 17 ani în București, sub direcția d-lui Ovid Densusșeanu.

Lupta se desemnează deci clar: „*Drum drept*“ dela Craiova de o parte și „*Viața Nouă*“ reînviată de altă parte. Noi, spectatorii entusiaști, o așteptăm cu interes.

* * *

Am avut în ultimul timp, o adevărată manie de literatură filosofică.

D. Lucian Blaga dela Cluj, și d. Aderca 'din București, au dat la iveală câteva broșuri dedicate „Ideilor”. Ba „Zamolxe”, este chiar filosofie în versuri. Alături de ea se anunță apariția de curând a unui poet filosofic, și, să nu uităm, liricele pagini închinete „Păcii” de d. Eugen Relgis.

Pe de altă parte, poeziile tinerilor sunt pline de substantive scrise cu majuscule, lucru care bineînțeles nu poate să aibă decât sens filosofic: „Nimeni nu mănâncă mai mult ca Omul” înseamnă fără îndoială, mai mult de cât „nimeni nu mănâncă mai mult ca omul” pur și simplu. Iar: „am speranța” e cu totul palid pe lângă: „Am Speranța”. Și ce profund devine de pildă d. Fundolanu când scrie că: singurii oameni mari sunt cei cari „n'au existat.”

Pe de altă parte, fiecare revistă are o „Cronică a ideilor”. Acolo se filozofează cu pasiune și nu rare ori în două pagini de revistă se examinează trei sisteme filozofice.

Oăci trăim într'o epocă de literatură „valutară și „filozofică”. E un lucru de care ori cine se poate convinge, răsfoind oricare din ziarele noastre, sau trăgând cu urechea la masa vecină în cafenea. Iată tânărul care afirmă, cu voce sigură sau blazată așa cum e „moda intelectualității”: „Dragă, ce-mi vorbești de literatură? Nu există literatură” sau profund convins de pildă: „cel mai bun teatru e acela care nu e teatru (?)”

Pentru că înțelepciunea omenească e atât de slabă sărmana de ea, că e la discreția oricărui joc de cuvinte.

* * *

Și pentru că vorbim despre modă, să vorbim de cea mai nouă care bate la porțile literaturii noastre: „Expresionismul”. Cu toate că apreciatul nostru confrate d. I. Sân-Giorgiu și-a luat de mult sarcina să ne lămurească complect, ce anume este această nouă școală, mărturisim că nici acum după venirea lui Karlheinz Martin nu suntem dumeriți. Adevărul e că și alți erudiți înaintea domnisale își luaseră sarcina să ne definească „simbolismul” și au lăsat lucrurile în mijlocul drumului.

S'ar părea că este vorba despre o „diformare” a vieții: în scenă, cu proectoare electrice ca să ofere efecte de conuri luminoase și penumbra, în opere dramatice cu scene „eliptice” ca să devie mai profunde, și în versuri cu asociații fără înțeles ca să creadă cetitorul că a înțeles de la el, și așa mai departe.

Alături de artă, regizorul german ne-a oferit totuși câte-va spectacole ochiului (nu vorbim de Pelicanul) și sezizante ca noutate.

CAMIL PETRESCU.

METAFORA

A fi pentru sau împotriva metaforei, este în amândouă cazurile o atitudine greșită întrucât — în alt domeniu — nimeni nu se poate declara pentru sau împotriva untdelemnului care e foarte necesar în mâncărurile de pește și măslină, mai puțin în salade și — credem — absolut dăunător în cafea cu lapte.

Bergson — și cu el d. Fundolanu — sunt amândoi pentru intuiție ca mijloc de cunoaștere, pentru metaforă ca mijloc de expresie.

De bună seamă — datele imediate ale cunoștinței nu pot fi prinse în cleștele sigur al celor cinci simțuri: ne fragmentăm și fixăm viața, cum de altfel facem sub lupa microscopică, cu toate elementele naturii; dar celace e foarte interesant, special de interesant în viață, e tocmai *curgerea* ei care nu poate fi înțepenită în cele cinci simțuri, sau transpunerile artistice ale celor cinci simțuri. *Intuiția* prinde vidurile simțurilor noastre imperfecte — și (ca să le cunoaștem) le spune simțurilor în limbajul ei comun, metafora.

Dar este oare o metaforă și cuvântul „artă” sau însuși „metaforă”?

Nu.

Sunt monete de argint, a căror pajură s'a șters. Ele reprezintă o valoare sigură, dar independentă de autoritatea regală și gustul meșteșugarului, mulțumită cărora avea putere circulației în viața sufletului. La început ele reprezentau aproape numai estetica meșteșugului — dar s'au eliberat, și monetele circulă în valoarea lor, în afară de contingențele originare, pentru a nu reprezenta decât *noțiunea*, această superioară unitate de schimb intercerebrală, căreia economia politică burgheză, deși are câteva mii de ani de viață internațională, încă nu i-a găsit echivalentul monetar.

Arta e vie însă numai întrucât atinge unul din cele cinci simțuri — chiar dacă atinge un simț spre a face să vibreze celelalte: în basmele românești există un minunat echivalent în acel zmeu care se umple de viață numai cât tâlpile îi ating țărâna.

Dar critica?

Mărturisim că ea se simte bine numai în lumea noțiunilor purificate. Ea are nevoie de *valori* nu de *pajure*. Menirea ei e să facă un schimb de valori, între cele acceptate cu cele de curând bătute de regii imperativi și categorici ai poeziei — fără de care intervenție, moneda de artă nouă n'ar câștiga niciodată curs public.

Idelle sunt metafore moarte, firește — dar aceste cadavre au pus în libertate elementele constitutive și esențiale pe care

spiritul critic le poate mai ușor mânuși. Totuși nu vom acuza prea mult pe criticul care, socotind că e de gust modern, evită noțiunea pe cât poate (de oarece în întregime n'o poate evita) și în definitiv metafora în asemenea împrejurări, tot în slujbă unei noțiuni critice trăește) — și ține morțiș să scrie aproape numai în metafore.

E mai viu, e mai pitoresc — cititorul e reținut cu surpriza!

Trebue să recunoaștem însă cu sinceritate că fuga la metaforă e pentru criticul din vocațiune, o scoborâre, o concesiune pe care o face cerebralității inferioare a contemporanilor...

Apoi, — metafora, atât de înrudită cu realitatea, poate fi interpretată foarte diferit. Simțurile nu vibrează în fiecare la unison: există totdeauna o diferență individuală, de unde pornesc originalitățile. Vă închipuiți oare situația de plâns a unui stil critic care, deși ar avea nevoie de limbajul identic, întrebunțează — e adevărat — cel mai ușor de înțeles, cel mai metaforic, dar și cel mai puțin sigur de identică interpretare?...

Totuși s'a spus: criticul e un artist care n'are a se ocupa decât de „idealismul” său propriu, că el trebue să se vadă în orice operă de artă numai pe sine.

Dar în asemenea caz opinia criticului coincide cu indiferența! La ce bun să mă ostenez a înțelege ce a „înțeles” alt „artist” și mai cu seamă la ce bun (în înțeles de critică) să se pue pe hărțile ceiace, hotărât, nu va mai „înțelege” nimeni pe lumea asta și ceiace n'a „înțeles” poate nici măcar autorul operei de artă?!

Iar în ce privește lumea idellor care se învârtesc în jurul operei de artă, trebue să ne luăm nădejdea că s'ar mai putea vorbi de „erori” critice, deși ele există din belșug!...

Ar mai fi ceva de spus asupra gustului în întrebunțarea limbajului metaforic în critică. E adevărat că până azi slujitorii metaforei la noi, s'au dovedit a fi fost oameni de gust. Nu trebue să uităm însă că metaforele vin totdeauna din domeniul de realități foarte depărtate. Cu cât mai depărtate, cu atât mai geniale. Când s'a spus întâi „gura pivniței” — trebue să fi fost ceva oribil. Azi nu zicem decât astfel. Nu vom protesta deci decât foarte timid dacă vre-un critic tânăr, cu sensibilitatea fremetătoare scriind despre -- să zicem Dobrogeanu-Gherea -- ar întrebunța metaforic limbajul tehnic al jockeylor dela hipodrom. Încercarea va părea multora lipsită de gust. Desigur, pe nedrept. Noi știm că după un atare viol se va putea scrie cu mult gust despre — bunăoară — o atitudine în fața morții și a iubirii, chiar în limbajul metaforic de vizitii.

F. ADERCA.

ETICĂ ȘI SPECTACOL

— FRAGMENT —

Cu factorul unic: iluzia, între voință și reprezentare — iluzia care improvizează cu singura ei vervă, întreaga comedie umană — Jules de Gaultier ridică o construcție, pe care ține s'o și verifice istoricește. Gaultier spintecă conținutul conservării de sine a popoarelor în două categorii: în instinctul vital și în cel spectacular. El acordă celui dintâiu o uimitoare facultate în a inventa iluzia — și face din jocul celui de-al doilea, un mecanism care se poate singur desfășura. Dar spectacolul necesită tot atâta iluzie cât și instinctul vital. Spectatorul intră în același plan cu artistul: nu formează ambli, abia, spectacolul? Indienii reprezentând cunoașterea, sunt în afară de artă și în afară de orice spectacol; ca Socrate, de-o pildă. Spectacolul are însă optica lui particulară: se razimă pe legile perspectivei, una din iluziile spațiului. Spectatorul, la teatru, e ispitit să alerge pe scenă, să-l previe pe erou, că va fi ucis. Spectatorul aplaudă la scenă deschisă — deși știe că nu-l îngăduie — când persoanele antipatice din dramă, sunt izgonite. (În capitale, unde simțul ridicolului naște mai lesne, spectatorul exteriorizează mult mai rar ceiace, în provincie, e un lucru frecvent).

Jules de Gaultier voinde să stabilească antinomia între instinctul de a fi și cel de a contempla, găsește în istoria Iudeei prima verificare, în acea induă, a dcua. Dar Gaultier trece, fără tranziție, de la ideea de cunoaștere, la acela de spectacol — ca și cum spectacolul ar fi una din formele cunoașterii și nu o variantă a instinctului vital. La vechii greci, dealungul civilizației lor, Gaultier ar fi putut găsi o adevărată istorie spectaculară, în același măsură în care e vitală aceia a ovreilor. Dacă ar fi voit să-și localizeze în istoria grecească sistemul, Jules de Gaultier ar fi aflat poate cu surprindere, că antinomia care există între a fi și a cunoaște, nu există între a fi și a contempla — adică între etică și estetică.

Nietzsche, în *Origina Tragediei*, a inventat pentru cele două instincte, vital și contemplativ, două simboluri, două măști: Dionysos și Apolon. Nu există decât *viață* dionisiacă — nu există decât *artă* apoliniană. Între aceste două arhe-tipuri de umanitate, Nietzsche a găsit însă pe cineva care, neputând intra în niciuna din aceste categorii, le strică: era Socrate. Pentru Nietzsche, Socrate era un „monstru logic“, deaceia tot atâta în afară de artă, cât în afară de vitalitate. Pentru Socrate singur, Nietzsche a creat raiul special al *cunoașterii*.

Plecând din Nietzsche, Jules de Gaultier n'a păstrat totuși antinomia între Apolon și Dionysos. El o crează, acerbă, între Dionysos și Socrate. Existență și cunoaștere, intră în arena ideilor, cum intră în arena vieții, ca doi antagoniști, hotărâți, unul pe altul, să se suprimă. Plecând de la greci, unde Nietzsche rămăsese cu toți trei arhe-tipii, Gaultier găsește pentru Dionysos o mai bună localizare istorică, în iudei și găsește pentru Socrate, ca să-l substituie, întreaga civilizație indiană. Până aici, deviația lui Gaultier, de la ideile lui Nietzsche e extrem de ingenioasă și fecundă. Confuzia lui Gaultier începe în clipa când traduce cei doi termeni, antinomia, a fi și a cunoaște, prin ceilalți termeni: etică și estetică. Aci Jules de Gaultier găsește între morală și estetică, o formidabilă *antinomie* — când există numai o monstruoasă *diferență*. Traducând existență prin etică și cunoaștere prin: estetică — Jules de Gaultier l-a uitat pe Apolon — sau poate îl confundă pe Apolon cu Socrate? Socrate era logică, Apolon artă; confuzia nu e cu puțință, fără eroare.

Iluzia e factorul primordial în orice existență, fie etică, fie estetică. Antinomia între morală și estetică nu stă în, deoparte: existența iluziei, de altă parte, absența ei. Există numai o diferență: bifurcarea iluziei în cele două activități. Când iluzia cea interioară provoacă actele, *suma* activității, e etică. Când iluzia din spectacol provoacă actele, (sau iluzia interioară, ca să producă actele, este obligată să se servească de acest narcotic: spectacolul. O perturbare a instinctului vital? Sau o altă formă — o altă expresie a lui?) atunci — activitatea se va numi estetică. Scoatem deci, activitatea în sine din categoria eticeii, unde o pune Gaultier — rămânând ca activitatea să-și imprumute numele după origina diferită și nu după efectul comun. În antinomia dintre a fi și a cunoaște, noi îmbogățim instinctul vital și cu cel estetic, instinctul spectacular dovedindu-se la Greci, nu o atitudine contemplativă, de agonie — ci o altă înflorire a instinctului vital, legată de spectacol, spațială.

B. FUNDOIANU.

TEATRUL MIC**NEPOFTITUL de TRISTAN BERNARD**

După două încercări destul de serioase de a face din Teatrul Mic, un teatru de mare agrement (căci inexistența operetei se resimte dureros în masele adânci ale populației urbane) — s'a reardus pe neașteptate (lumea se aștepta la „Fata din Dafin“ a d-lor Scarlat Froda și A. Maniu) în scenă, una din cele mai bune piese ale unuia din cele mai distinse spirite umoristice ale timpului.

Le Danseur Inconnu e un succes cunoscut; vroim să credem că nu va fi desmințit. Lucrurile bune (când sunt vesele cu atât mai mult!) se repetă de obicei cu plăcere mare. Totuși nestatornicia lui Sacha Guitry — el care părea sortit să încheie cu haz și nervi excitați această ciuntă stagiune va da de gândit conducătorilor artistici ai Teatrului Mic. Se va înțelege poate (în timpul verei, undeva sub brazii prielnici meditației) că teatrul Mic, prin numărul relativ mic al locurilor, prin înrudirea lui cu oamenii de litere, și prin talentul deosebit al protagoniștilor trupei, poate deveni (se cere puțin curaj și multă pricepere) teatrul cel Mare.

Toate aceste gânduri lăaturalnice ne treceau prin minte, ascultând povestea veselă a lui Tristan Bernard.

Un om care n'are însușiri deosebite — care e tânăr — care e insuflețit de cea mai banală dintre mentalități — care nu face caz nici de el, nici de mentalitățile lui, și care ar fi bucuros să... nu facă nimic! un asemenea om își ajunge idealul — mulțumită hazardului care-l aduce într'un salon burghez unde se dansează.

E comicul exersat asupra voinței (lipsă de voință) precum de cele mai multe ori Bernard Schaw a relevat comicul moralității (lipsă de moralitate) iar Courteline comicul inteligenței (lipsă de inteligență.)

Comicul lui Tristan Bernard e astfel comicul cel mai ușor de gustat, intrucât — dacă inteligența și sensibilitatea sunt mai mult sau mai puțin gradate, — voința a fost turnată din plin în cerebel. Căinii — dacă ar putea râde — ar decreta pe Tristan Bernard cel mai mare comic al lumii. Tot astfel și mineralele.

Deosebit de interesant e jocul d-lui Puiu Iancovescu. Lipsit de generozitate, de abundență și de patos — are numai mijloace de inteligență care uneori dau și impresie de sensibilitate. Nu e o caricatură a spiritului uman — e un desen într'o singură linie, așa cum lucra un foarte gustat desenator francez: Sem.

Cu astfel de însușiri se pot scoate efecte minunate, puneri de efecte, care deschid uneori perspective infinite, dincolo de închipirea autorului și actorului. Cine n'are și alte indeletniciri, mai puțin plăcute, ducă-se în fiecare seară la piesa lui Tristan Bernard, desenată artistic de Puiu Iancovescu.

F. ADERCA.

O PAGINĂ UITATĂ

Moartea lui Al. Bogdan-Pitești ne dă libertăți, pe care nu le am fi putut avea față de alții.

Lipsit de prejudecata maestății morței ce împune tăcere dacă nu și respect, el însuși ar fi cerut în jurul sicriului său sgomotul, pe care atât l'a iubit în viață, l'a provocat ostentativ și l'a bravat: căci pe urmă îl va copleși o uitare atât de imensă și de definitivă! Iată de ce ne permitem să reproducem o pagină uitată, publicată în Naționalul din 1915 sub titlul „Bogdan-Pitești și T. Arghezi, factori ai conștiinței naționale”, numai ca pe un document al unei vremi tragice:

Doi factori ai conștiinței naționale. — Propileele vieții noastre publice și literare sunt păzite de doi vajnici străjeri: două blocuri imaculate de marmoră, severe, nemșcate și eterne.

În criza morală prin care trecem, e o fericire că s'au găsit acești doi bărbați, cărora seninătatea unei conștiințe împăcate le dă dreptul la toate severitățile. Un lung și neprihănit trecut de luptă pentru bine și frumos, pentru idealul național ca și pentru idealul omenesc; un cuget cumpănit și nepărtinitor; o conștiință călită prin atâtea încercări biruite; un condei oțelit în atâtea nobile străduinți pentru înșănătoșirea moravurilor, și pentru frumusețea etică a vieții publice românești — îi pregătise de mult pentru rolul de factori ai conștiinței naționale dela care nu s'au dat îndărăt.

Au rămas de strajă.

Istoricul variațiunilor sufletești ale păturei noastre conducătoare în mijlocul tragediei universale, nu poate deci trece pe lângă acești doi bărbați fără a arăta de ce li se cuvine recunoștința contemporanilor și a posterității.

Cel dintâi e un veteran și un martir.

Astăzi nu mai scrie. A trecut la partea sedentară. Veghează totuși. Dacă nu e un condei militant, e o minte ageră care iscodește, plă-

nuște, organizează. Din mâinile lui pornesc firele atâtor întreprinderi, ale atâtor ziare; cu degetele lui modelează conștiințele atâtor scriitori români! Modestia și o năpăstuire vremelnică a codului penal îl țin deocamdată departe de arena publicisticii. Dacă nu iscălește, dictează totuși. Mai mult: plătește chiar.

Îndărăt, are un lung și rodnic trecut, peste care îi place să-și arunce ochii cu o mândrie îndreptățită. A luptat în mai toate țările lumii, împotriva tiraniei legilor burgheze și a tuturor constrângerilor sociale. A luptat și a suferit: patruzeci și patru de arestări sunt tot atâtea răni glorioase primite pe câmpul de onoare. Cea din urmă e încă în amintirea tuturor. Pentru a fi voit să tundă ceva din lăna de aur a unui bogat bancher evreu, s'au găsit judecători români care să-l condamne la un an de închisoare!... Noroc că legile au găuri. Mulțumită lor, Al. Bogdan-Pitești e și azi slobod, putând asifel să-și închine activitatea pe altarul patriei...

Și-a vândut Nemților ziarul „Seara”, un ziar rău, pe bani buni; o îndoită lovitură dată dușmanilor noștri. Din aceiași ură împotriva Germanilor a pornit și întemeierea „Libertății”. Aliații și au pus în gând să infometeze pe Nemți; Al. Bogdan-Pitești voește să-i sărăcească. Peste un milion de mărci s'au „naționalizat” astfel, trecând în mâini bune românești. Un fost tribun al poporului și doi teologi, d-nii T. Arghezi și Gala Galaction, au fost brațul făptuitor al acestei opere patriotice.

Nemulțumit numai cu Ardealul, mintea îndrăzneată a lui Bogdan-Pitești a conceput vastul plan al cuceririi tuturor provinciilor irredente. Dela el a pornit deci întemeierea unei puternice „Ligi pentru Unitatea tuturor Românilor” sau a „patriotismului integral” — cu bani nemțești...

Ajunge unei activități de om.

Ademenind atâtea mărci în țara românească, Bogdan-Pitești va scurta, desigur, războiul cu câteva zile, l se cuvine deci nu numai recu-

noștința noastră ci și recunoștința întregii Europe...

T. Arghezi e un moralist din rasa lui N. D. Cocea.

Incepând prin studii teologice, a dovedit că tot teologia dă cea mai bună îndrumare pentru educația etică. Adolescența lui a fost apoi supravegheată de Al. Macedonschi și Al. Bogdan-Pitești, cei doi mari educatori ai tinerimii noastre...

Mai viguros decât N. D. Cocea, el a dus și mai departe invenția acestuia; suflet granitic, neclintit și neconștient, turnat într'un ciripit de turturică îndrăgostită de toate seninătățile. În stilul lui adie aromele Arabiei, saltă limpiditățile apelor noastre de munte și șoptesc virtuțile evangelice: bunătatea și smerenia... Sub pana lui puritatea academică a limbei a ajuns astfel la cea mai înaltă expresie.

În opera de regenerare a neamului, T. Arghezi a lucrat întotdeauna alături de marele lui învățător, Bogdan-Pitești, pe care nu l-a părăsit nici în clipa când martirul a suit Calvarul Văcăreștilor.

Când și-a vândut însă Nemților ziarul „*Seara*”, o mare revoltă sufletească s'a petrecut în sufletul unicului. T. Arghezi s'a retras din redacția ziarului spre a nu fi pus în inventarul vânzării.

* * *

A găsit că e mai demn să se vândă singur, cu prețul ce-i convenia.

„*Naționalul*” din 1915

Moartea lui Al. Bogdan-Pitești.

Moartea lui Al. Bogdan-Pitești atinge puțin literatura română: oricât ne-ar fi impresionat în copilărie prefața *Bronzurilor* lui Macedonski, amintirea e prea îndepărtată pentru a-i acorda vre-o importanță. Mai târziu din publicistica semnată a *Serii* ne-am convins că omul nu avea talent de scriitor; Bogdan-Pitești nu putea deci interesa literatura ci moravurile.

Moartea lui a fost totuși înregistrată prin articole, din care reținem pe cel publicat în *Rampa* de d. B. Fundoianu. Cu facilitățile lui de asociație, d. Fundoianu nu putea să nu amintească, în legătură cu Bogdan-Pitești, de Socrate, Alcibiade sau Platon. Și dacă Gide lipsește, apare în chip neașteptat Goethe: „Goethe, scrie d. Fundoianu, care l'a explicat așa de bine pe Napoleon — ar fi explicat în același chip, seria de rari oameni, dintre care era Bogdan-Pitești: „*Mai există și productivitatea în acte*” — a spus Goethe.” Iată-l deci trecut pe Bogdan-Pitești în categoria creatorilor în acte; cum nu cunoaștem însă actele eroului decât din ecoul lor judiciar, credem că ar fi mai nimerit să scoatem din cauză pe Goethe și să lăsăm exclusiv d-lui Fundoianu grija interpretării operei napoleoniene a lui Bogdan-Pitești. Comparăția cu Oscar Wilde se impunea dela sine: „Din Văcărești, continuă deci biograful, mai consecvent cu sine decât Oscar Wilde, Bogdan-Pitești nu s'a întors, pocăit, la fața evangheliei: viața li oferia înainte ceiace îl putea încânta: frumusețea trupului uman și ispita artei.” Superioritatea vișului e, în adevăr, zdrobitoare; — mai rămâne de partea lui Oscar Wilde doar compensația mărunță de a fi scris *Salomeea*, *Dorian Gray* sau *De profundis*. Și pentru a ne da ultima lovitură d. Fundoianu adaugă: „Izolată de ceiace imbecilii continuă să numească cu venerație „opinia publică,” Bogdan-Pitești a avut cea mai aleasă societate: ani de-a rândul pictorii, sculptorii și scriitorii cei mai buni și mai de talent ai țării s'au perindat prin casa lui.” Presupunând că printre distinșii convivi ai lui Bogdan-Pitești se prenumăra și d. Fundoianu, am fi bucuroși să-i punem articolul mortuar pe seama recunoștinței digestive. În chipul acesta am scoate defintiv din cauză pe Socrate, Platon, Goethe și chiar pe Oscar Wilde.

E. L.

EDITURA „ANCORA“ ALCALAY & CALAFATEANU

BUCUREȘTI — No. 4, STRADA SMÂRDAN No. 4

A APARUT:

DOMNUL DEPUTAT

**ROMAN ISTORIC ȘI DE MORAVURI, CU EPISOADE
DIN SÂNGEROASA EPOCĂ A RĂSCOALEI
PLUGARILOR (1907)**

de **V. DEMETRIUS**

**AUTORUL CUNOSCUTELOR ROMANE: ORAȘUL BUCURIEI,
DOMNUL COLONEL, TINEREȚEA CASANDREI
ȘI PĂCATUL RABINULUI**

Deputatul și moșierul Marin Voiculescu la me-
dic. — Indurerat și îndrăgostit. — Antisemitism
în Moldova. — Inceputurile răsvrătirii țărănești. —
Intinderea și grozăvia răscoalei. — Aleșii națiu-
nii la Caffé Chantant. — O răsbumare feroasă. —
Poreclita „Pițigoiul“, de 16 ani. — Ciocniri între
armată și răsculați. — Sdrobirea fără milă a
revoluției. — Voiculescu părăsit de nevastă. —
Urmărirea presupușilor „Instigatori“. — Nuntă,
afaceri și amor. — Liniște de cimitir, la țară.

LEI 20.—

De vânzare la toate librăriile din capitală și provincie

CENTRALA „MISSIR”

SOCIETATE ANONIMĂ CAPITAL CEE 50.000.000

◆ 41, STRADA LIPSCANI, 41 ◆

Sucursale: BUCUREȘTI — Str. Lipșani, 22 și Căminul Victoriei, 110

In țară: Ploești, Buzău, Galați, Brăila, Focșani, Constanța,
Temișoara, Brașov, Cluj, Cernăuți, Chișinău, Oradea-Mare,
Arad, Târgul-Mureș, Râmnicul-Sărat, Pitești, Craiova,
Turnu-Severin, Târgoviște, Botoșani.

Cel mai bine asortat cu ultimata nouăți pentru sezon

Atelier de Croitorie de primul rang pentru Dama și Domni

◆◆◆ Prețuri mai eficiente ca oriunde ◆◆◆

BCU Cluj / Central University Library Cluj

S'a deschis Centrala

MARILOR MAGAZINE

La PALATUL NOUȚĂȚILOR

STRADA PARIS, No. 10

Sucursale: Oradea-Mare, Lugoj

MATĂSURI :: LENA-

JURI :: PĂNZETURI

ARTICOLE de MARIA!

: GALANTERIE :

Mare Raion de

FURNITURI de MODE

INCĂLȚĂMINTE, etc.

Prețurile exceptionale.

! Gustați delicioasele :

produse ale

BOMBONERIEI ::

:: **RENAISSANCE**

care se găsesc în detaliu la

COFETĂRIA RENAISSANCE

STRADA PARIS, 10

și la toate sucursalele

MISSIR

DIN ȚARĂ

— En Gros la Fabrica —

STR. POPA-TATU, 15